

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยเรื่อง การใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนประกอบการจัดการเรียนรู้ของครู
ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 สรุปผล
ได้ดังนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน ประกอบการจัดการเรียนรู้ของครู
ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1
2. เพื่อเปรียบเทียบการใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนประกอบการจัดการเรียนรู้ของครู
ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1
ที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน
3. เพื่อเปรียบเทียบการใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนประกอบการจัดการเรียนรู้ของครู
ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1
ที่มีประสบการณ์ด้านการสอนต่างกัน
4. เพื่อเปรียบเทียบการใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนประกอบการจัดการเรียนรู้ของครู
ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 ที่ปฏิบัติงาน
สอนในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน
5. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรคที่มีต่อการใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนของครูในสถานศึกษา
ขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1

สมมติฐานของการวิจัย

1. ครูผู้สอนที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน ใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนประกอบการจัดการเรียนรู้
แตกต่างกัน
2. ครูผู้สอนที่มีประสบการณ์ด้านการสอนต่างกัน ใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนประกอบ
การจัดการเรียนรู้แตกต่างกัน

3. ครูผู้สอนที่ปฏิบัติงานสอนในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน ใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน ประกอบการจัดการเรียนรู้แตกต่างกัน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาการใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนประกอบการจัดการเรียนรู้ของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 ผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร ได้แก่ ครูผู้สอนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 ปีการศึกษา 2548 จำนวน 146 โรงเรียน จำนวนประชากรทั้งสิ้น 2,745 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูผู้สอนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 ปีการศึกษา 2548 จำนวน 338 คน ซึ่งได้มาโดยการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตารางกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างสำเร็จรูปของ เครจซี่ และ มอร์แกน (มลิวัลย์ สมศักดิ์ 2543 : 91 ; อ้างอิงมาจาก Krejcie and Morgan 1970 : 608) และสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยวิธีการจับฉลาก

2. เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้น แบ่งออกเป็น 3 ตอนคือ

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามวุฒิการศึกษา ประสบการณ์ด้านการสอนและขนาดของโรงเรียน ลักษณะแบบตรวจสอบรายการ (Check-list)

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนประกอบการจัดการเรียนรู้ มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ชนิด 5 ระดับ ตามแบบของ ลิเคิร์ต (Likert) (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ 2540 : 183) โดยแบ่งออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ ด้านปริมาณการใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนประเภทต่าง ๆ ด้านรูปแบบการใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน ด้านวิธีดำเนินการใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน และด้านประโยชน์ที่ได้รับจากการใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัญหา และอุปสรรค ในการใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน ประกอบการจัดการเรียนรู้ของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 มีลักษณะเป็นแบบคำถามปลายเปิด (Open Form)

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บข้อมูลในการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลตามลำดับขั้นตอนดังนี้ ผู้วิจัยขอหนังสือจากมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช เสนอต่อผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 เพื่อขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัย และขอหนังสือจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลถึงผู้อำนวยการสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยดำเนินการส่งแบบสอบถามไปยังสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้วิธีการส่งและรับคืนแบบสอบถาม 2 วิธี คือ ผู้วิจัยส่งและรวบรวมแบบสอบถามด้วยตนเองและให้ตัวแทนสถานศึกษาส่งคืนสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 ผู้วิจัยจัดส่งแบบสอบถามไปเป็นจำนวน 338 ชุด ได้รับแบบสอบถามคืน และมีความถูกต้องสมบูรณ์ จำนวน 304 ชุด คิดเป็นร้อยละ 89.94

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS FOR Windows โดยดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งเป็นตัวแปร เป็นลักษณะแบบตรวจสอบรายการ (Check-list) โดยการหาค่าร้อยละ (Percentage) แต่ละรายการและนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้ตารางประกอบการบรรยาย
2. วิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อที่ 1. เพื่อศึกษาการใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนประกอบการจัดการเรียนรู้ของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 ลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ทำการวิเคราะห์โดยวิธีหาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) หาค่าเฉลี่ยเป็นรายชื่อ รายด้าน และโดยรวม เพื่อต้องการทราบระดับการใช้ นำผลที่ได้แปลความหมาย
3. วิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อที่ 2 และข้อที่ 3 เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่าง ในการใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน ประกอบการจัดการเรียนรู้ของครู ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 ที่มีวุฒิการศึกษา และประสบการณ์ด้านการสอนต่างกัน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการทดสอบแบบที (t-test) แบบ 2 กลุ่มอิสระ
4. วิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อที่ 4 เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่าง ในการใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนประกอบการจัดการเรียนรู้ของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัด

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 ที่ปฏิบัติงานสอนในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน โดยใช้สถิติการทดสอบแบบเอฟ (F-test) ถ้าพบว่ามีค่าแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญ จะทดสอบค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ โดยวิธีของเซฟเฟ (Scheffe)

5. วิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เกี่ยวกับปัญหา อุปสรรคในการใช้แหล่งเรียนรู้ ในชุมชนประกอบการจัดการเรียนรู้ของครู มีลักษณะแบบคำถามปลายเปิด (Open Form) และนำเสนอผลการวิจัย โดยนำข้อมูลมาจัดลำดับความถี่ของคำถาม

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยเรื่อง การใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนประกอบการจัดการเรียนรู้ของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 สรุปได้ดังนี้

1. ผลการเปรียบเทียบการใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนประกอบการจัดการเรียนรู้ของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 ที่มีวุฒิการศึกษาต่างกันไม่แตกต่างกัน

2. ผลการเปรียบเทียบการใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนประกอบการจัดการเรียนรู้ของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 ที่มีประสบการณ์ด้านการสอนต่างกันไม่แตกต่างกัน

3. ผลการเปรียบเทียบการใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนประกอบการจัดการเรียนรู้ของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 ที่ปฏิบัติงานสอนในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4. ปัญหา อุปสรรคที่มีต่อการใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนประกอบการจัดการเรียนรู้ของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 คือขาดงบประมาณสนับสนุนการใช้แหล่งเรียนรู้ สถานศึกษาอยู่ห่างไกลจากแหล่งเรียนรู้ของภาครัฐและเอกชน เนื้อหาสาระการเรียนรู้ในบทเรียนมีมากเกินไปจึงไม่มีเวลาที่จะไปใช้แหล่งเรียนรู้ภายนอกสถานศึกษา สถานศึกษาขาดความพร้อมด้านข้อมูลสารสนเทศแหล่งเรียนรู้ บุคลากรและงบประมาณมีจำกัด จำนวนผู้เรียนมีมากเกินไป ขาดพาหนะสำหรับการเดินทางไปแหล่งเรียนรู้ภายนอกสถานศึกษา ชุมชนขาดความพร้อมที่จะให้ความอนุเคราะห์แก่สถานศึกษาหรือผู้เรียนทั้งด้านกำลังทรัพย์ และการให้บริการ แหล่งเรียนรู้มีจำกัดไม่หลากหลายไม่สอดคล้องกับเนื้อหาสาระการเรียนรู้ของผู้เรียน

การอภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยเกี่ยวกับการใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนประกอบการจัดการเรียนรู้ของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1

1. การใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน ประกอบการจัดการเรียนรู้ของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 พบว่าโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง ยกเว้นด้านวิธีดำเนินการใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน และด้านประโยชน์ที่ได้รับจากการใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนอยู่ในระดับมาก แสดงว่าครูผู้สอนได้มีการใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนประกอบการจัดการเรียนรู้ได้คืออยู่ในระดับหนึ่ง ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้น่าจะเป็นเพราะครูได้เล็งเห็นความสำคัญและความจำเป็นของการจัดการเรียนรู้ในยุคปฏิรูปการศึกษา โดยจัดประสบการณ์ในการเรียนรู้ให้ผู้เรียนอย่างหลากหลาย ด้วยการฝึกปฏิบัติจริงด้วยตนเองจากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนหรือท้องถิ่น ซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 มีแนวทางการจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด (สุพล ด้วยตั้งใจ 2542 : 39) ผู้จัดการศึกษาและครูจะต้องเปลี่ยนแปลงบทบาทตนเองจากการเป็นผู้นำ บอกความรู้ให้แก่ผู้เรียน เป็นผู้คอยช่วยเหลือ กระตุ้น ส่งเสริม สนับสนุนให้ผู้เรียนแสวงหาความรู้จากสื่อและแหล่งเรียนรู้ต่างๆ ซึ่งมีอยู่ในชุมชนหรือท้องถิ่นอยู่ใกล้สถานศึกษา โดยเฉพาะแหล่งเรียนรู้ประเภทวัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ เช่น ประเพณีที่เกี่ยวข้องในชีวิตประจำวัน ได้แก่ งานบวช งานแต่งงาน งานขึ้นบ้านใหม่ และวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ได้แก่ วันวิสาขบูชา วันมาฆบูชา วันออกพรรษา เป็นต้น ตลอดจนงานประเพณีต่างๆ ในท้องถิ่น ได้แก่ งานลอยกระทง วันสงกรานต์ และงานประเพณีอื่น ๆ ที่แตกต่างกันไปในแต่ละท้องถิ่น ซึ่งเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องและอยู่ใกล้ตัวผู้เรียน นอกจากนี้ยังมีแหล่งเรียนรู้ประเภทอื่นที่เป็นแหล่งเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และศึกษา ตัวอย่างเช่นแหล่งเรียนรู้ประเภททรัพยากรธรรมชาติ บางครั้งการนำผู้เรียนไปศึกษาธรรมชาติภายนอกสถานศึกษา โดยศึกษาจากสภาพจริงทำให้ผู้เรียนมีความสุขสดชื่น สนุกกับการเรียนรู้ตามธรรมชาติ เช่น ศึกษาแหล่งน้ำธรรมชาติ สวนป่า คูหิน หิน แร่ธาตุ และต้นไม้ต่างๆ แม้ว่าบางครั้งการนำผู้เรียนไปศึกษาแหล่งเรียนรู้นอกสถานศึกษา จะพบปัญหาบ้าง เช่น ระยะทางจากโรงเรียนถึงแหล่งเรียนรู้อยู่ห่างไกลกัน และเนื่องจากผู้เรียนมีจำนวนมาก ต้องใช้ยานพาหนะ จึงจำเป็นต้องใช้งบประมาณและการดูแลความปลอดภัยของผู้เรียน ตลอดจนจนถึงการขออนุญาตความเห็นชอบจากผู้บังคับบัญชาและผู้ปกครอง แต่ครูสามารถใช้แหล่งเรียนรู้ประกอบการจัดการเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสม ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความสอดคล้องและเหมาะสมกับสาระการเรียนรู้ที่เรียน หรือในบางครั้งครูอาจมอบหมายให้ผู้เรียนไปศึกษาค้นคว้าจากแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน เช่น ห้องสมุด สวนสมุนไพร สภาพแวดล้อม

ภายในโรงเรียน เป็นต้น หรือจากแหล่งเรียนรู้ภายนอกโรงเรียน เช่น ผู้รู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ส่วนราชการต่างๆ ได้แก่ สถานีอนามัย โรงพยาบาล สำนักงานหรือโรงงานต่างๆทั้งภาครัฐและเอกชน ห้องสมุดประชาชน เป็นต้น ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับครูผู้สอนจะนำมาใช้บูรณาการกับกิจกรรมการเรียนรู้ ได้มากน้อยเพียงใด อีกประการหนึ่งน่าจะสืบเนื่องจากการตื่นตัวของผู้บริหารสถานศึกษาที่จะต้องจัดการศึกษาให้แก่ผู้เรียนได้เรียนรู้ เพื่อพัฒนาศักยภาพตนเองให้บรรลุตามจุดมุ่งหมายดังที่หลักสูตรวางไว้ และสนองตอบต่อนโยบายของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 (ธีระยุทธ เสนิงศ์ ณ อยุธยา 2528 : 191-192)

อย่างไรก็ตาม แม้ครูผู้สอนจะมีความพยายามนำแหล่งเรียนรู้ในชุมชนมาใช้ประกอบการจัดการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน แต่การใช้แหล่งเรียนรู้มีปัญหาและอุปสรรคมากมายหลายด้าน เช่น ขาดการบริหารจัดการให้มีแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายและเพียงพอ ขาดความรู้และทักษะในการผลิตและพัฒนาสื่อให้มีคุณภาพ ผู้เรียนขาดโอกาสในการใช้แหล่งเรียนรู้เพื่อการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง ตลอดจนยังขาดการประสานงานและส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดหาแหล่งเรียนรู้บริการอย่างหลากหลาย จึงเป็นผลให้ผู้บริหาร คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 และบุคลากรทุกฝ่าย ได้เห็นความสำคัญและร่วมกันวางแผนจัดหาแหล่งเรียนรู้ในชุมชนหรือท้องถิ่น สถานศึกษาอาจจะจัดทำเป็นข้อมูลสารสนเทศเพื่อเผยแพร่ให้บุคลากรในสถานศึกษาได้ใช้ประโยชน์จากแหล่งเรียนรู้ประเภทต่างๆมาจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน โดยดำเนินการอย่างต่อเนื่อง และมีการติดตามประเมินผลอย่างเป็นระบบ หรือมอบหมายให้หัวหน้าฝ่ายวิชาการ หัวหน้ากลุ่มสาระเป็นผู้ติดตามนิเทศ ให้คำชี้แนะแก่เพื่อนครู จากที่กล่าวมาข้างต้นน่าจะเป็นสาเหตุและเหตุผลของการทำให้การใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนประกอบการจัดการเรียนรู้ของครูทำได้ในระดับหนึ่ง

ส่วนด้านวิธีดำเนินการใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน และด้านประโยชน์ที่ได้รับจากการใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ น่าจะเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษาได้เห็นความสำคัญของการจัดการเรียนรู้โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนมาเป็นส่วนหนึ่งในการจัดการศึกษาให้แก่ผู้เรียนได้เรียนรู้ และพัฒนาตนเองโดยใช้แหล่งเรียนรู้ภายใน และภายนอกสถานศึกษา จัดกิจกรรมในการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ สร้างองค์ความรู้ใหม่ได้ด้วยตนเอง เพื่อเพิ่มศักยภาพตนเองของผู้เรียน (รวีวรรณ เสวตอมร 2539 : 43) ส่งผลให้ผู้บริหาร คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ครู ผู้ปกครองและชุมชน เห็นความสำคัญและร่วมกันวางแผนในการพัฒนาระบบและวิธีดำเนินการใช้แหล่งเรียนรู้ให้เกิดความสะดวกและคล่องตัวต่อการนำแหล่งเรียนรู้มาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ตามแนวนโยบายของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 โดยเฉพาะผู้บริหารและครูร่วมกันวางแผนการนำแหล่งเรียนรู้มาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

ให้แก่ผู้เรียนให้คุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุด พัฒนาวิธีการและขั้นตอนดำเนินการก่อนนำแหล่งเรียนรู้มาใช้ เช่น ก่อนการใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน มีการสำรวจแหล่งเรียนรู้ แฉ่งหรือขออนุญาตผู้ปกครอง เตรียมให้ผู้เรียนมีความรู้พื้นฐานก่อนใช้แหล่งเรียนรู้ ประชุมชี้แจงดำเนินงานต่อผู้เกี่ยวข้อง กำหนดระเบียบแนวปฏิบัติหรือข้อตกลงให้ผู้เรียนปฏิบัติ หรือในระหว่างการใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน มีแบบบันทึกให้ผู้เรียนใช้บันทึกระหว่างการใช้แหล่งเรียนรู้ เตรียมผู้ช่วยเหลือหรือตอบคำถามผู้เรียน มีการกำกับดูแลให้ผู้เรียนใช้แหล่งเรียนรู้อย่างทั่วถึง ตลอดจนหลังการใช้แหล่งเรียนรู้ ให้ผู้เรียนได้สรุปผลการศึกษาจากแหล่งเรียนรู้ ประเมินผลการใช้แหล่งเรียนรู้โดยผู้เรียน เป็นต้น จากการศึกษาและผู้บริหารมีวิธีดำเนินการใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนที่ชัดเจนและเป็นระบบในลักษณะดังกล่าว ก่อให้เกิดการใช้แหล่งเรียนรู้ที่มีความคุ้มค่าและเกิดประโยชน์ต่อการจัดการเรียนรู้ ทำให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมกรรมการเรียนรู้อย่างเห็นได้ชัด มีความกระตือรือร้นที่อยากจะเรียนรู้มากขึ้น ได้ฝึกปฏิบัติจากสภาพจริง ได้เปลี่ยนบรรยากาศที่เคยเรียนแต่เฉพาะในห้องเรียน ตลอดทั้งผู้เรียนมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนในแต่ละสาระการเรียนรู้มากยิ่งขึ้น มีโลกทัศน์ที่กว้างไกลออกไป ทำให้ครูปรับเปลี่ยนพฤติกรรมกรรมการจัดการเรียนรู้โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนประกอบการจัดการเรียนรู้อีกมากขึ้น (ไพฑูริย์ เจริญพันธุ์วงศ์ 2539 : 25) จากที่กล่าวมาน่าจะเป็นสาเหตุและเหตุผลที่ทำให้การใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนประกอบการจัดการเรียนรู้ของครูด้านวิธีดำเนินการใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน และด้านประโยชน์ที่ได้รับจากการใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนอยู่ในระดับมาก

ผลการวิจัยที่น่าจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง ถ้าหน่วยงานที่สนับสนุนการศึกษาทุกฝ่ายได้วางนโยบาย และแนวปฏิบัติร่วมกัน ให้สถานศึกษาได้เห็นความสำคัญของการใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนหรือท้องถิ่น ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการพัฒนาผู้เรียน โดยร่วมมือกับชุมชนในการใช้ประโยชน์จากแหล่งเรียนรู้ เพื่อพัฒนาการศึกษาและคุณภาพของผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพ

2. ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างในการใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนประกอบการจัดการเรียนรู้ของครูในสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 ที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน พบว่าโดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐาน ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้น่าจะเป็นเพราะพื้นฐานความรู้ระดับต่าง ๆ เป็นการศึกษาตามหลักทฤษฎี จึงอาจจะไม่ชัดเจนในการใช้ปฏิบัติจริง ความรู้และประสบการณ์ซึ่งเกิดจากการทดลองใช้และปรับปรุงพัฒนาอยู่ตลอดเวลา และการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานร่วมกันตามสภาพจริงในการวางแผน แนวทางการดำเนินงาน และการนำไปใช้ปฏิบัติให้เห็นเป็นรูปธรรมสามารถนำไปใช้ได้จริง การใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนประเภทต่าง ๆ ประกอบการจัดการเรียนรู้เป็นหน้าที่โดยตรงของครูที่ต้องวางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้เกิดประโยชน์ต่อผู้เรียน

เพื่อพัฒนาผู้เรียนเต็มตามศักยภาพ ให้บรรลุตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายของการจัดการศึกษา (วิชัย วงศ์ใหญ่ 2536 : 15) การใช้แหล่งเรียนรู้จัดกิจกรรมอย่างหลากหลาย จัดเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่จะช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนมีความสนใจที่จะใฝ่เรียนรู้มากยิ่งขึ้น การใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน ประกอบการจัดการเรียนรู้ของครูจะมากน้อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับความสามารถ และประสบการณ์ของครูส่วนหนึ่ง อีกส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับความสามารถของผู้บริหาร ที่จะใช้เทคนิคในการบริหารจัดการ อย่างไรก็ตามในการส่งเสริมให้ครูได้ปรับเปลี่ยนบทบาทหรือพฤติกรรมจัดการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน โดยจัดให้มีการอบรม สัมมนา ประชุมหรือมีการชี้แจงเพื่อทำความเข้าใจ และมีการนิเทศติดตามอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง จะช่วยให้ครูมีความรู้ความเข้าใจสามารถปฏิบัติงานในหน้าที่โดยเฉพาะงานสอนอย่างมีประสิทธิภาพ ดังที่ กิติมา ปริดีดิลก (2536 : 263) กล่าวว่า สภาพสังคมเปลี่ยนไปทุกขณะ การศึกษาจะต้องเปลี่ยนแปลงให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมด้วย การนิเทศติดตาม จะช่วยทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในองค์กร ความรู้วิชาการต่าง ๆ เพิ่มขึ้น โดยไม่หยุดยั้ง แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เกิดขึ้นใหม่อยู่ตลอดเวลา การนิเทศติดตามจะช่วยให้ครูรู้เท่าและทันสมัยอยู่ตลอดเวลา การแก้ไขปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ เพื่อให้กระบวนการจัดการเรียนรู้พัฒนาขึ้น จำเป็นต้องได้รับการชี้แนะหรือกระตุ้นจากผู้บริหารสถานศึกษาหรือผู้อำนวยการ ครูทุกคนต้องการผู้ที่มีความรู้ความสามารถเข้าช่วยฝึกอบรม ชี้แนะ ติดตามดูแลช่วยเหลืออย่างใกล้ชิด ดังนั้นผู้อำนวยการสถานศึกษาโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 จึงควรจัดให้มีการนิเทศติดตามการจัดการเรียนรู้ โดยเฉพาะเน้นในส่วนของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน มาพัฒนาการศึกษาให้แก่ผู้เรียน แม้ครูจะมีวุฒิการศึกษาต่างกันก็สามารถใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนมาประกอบการจัดการเรียนรู้ได้ไม่แตกต่างกัน อีกประการหนึ่งน่าจะเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษาให้ครูมีส่วนร่วมกับคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ร่วมกันวางแผนแนวทางการนำแหล่งเรียนรู้ในชุมชนมาใช้ประกอบการจัดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ เพราะคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นตัวแทนของชุมชน ที่มาจกหลาย ๆ ฝ่ายเข้ามาสนับสนุนการจัดการศึกษา ย่อมมีความรู้เกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้ต่างๆ ในชุมชนเป็นอย่างดี สามารถให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่ดีเกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้ประเภทต่างๆ เมื่อได้ร่วมมือกับครูผู้สอน ซึ่งมีหน้าที่จัดการเรียนรู้โดยตรง จึงสามารถเลือกใช้แหล่งเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสม ตลอดทั้งร่วมวางแผน ดำเนินการใช้แหล่งเรียนรู้ได้อย่างมีคุณภาพ (ไพฑูรย์ เจริญพันธุ์ 2539 : 28)

จากที่ได้กล่าวมา ผลการวิจัยน่าจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง หากผู้บริหารสถานศึกษาได้ให้ความสำคัญกับการใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนมาประกอบการจัดการเรียนรู้ของครูอย่างแท้จริง เพราะในแหล่งเรียนรู้มีสาระน่ารู้มากมายที่เป็นประโยชน์และเป็นสิ่งที่อยู่ใกล้ตัวผู้เรียนมากที่สุด ควรสนับสนุนด้านงบประมาณอย่างเพียงพอ เพื่อพัฒนาการดำเนินการใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน

มาใช้ประกอบการจัดการเรียนรู้ของครูที่จะจัดให้กับผู้เรียนให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น โดยจัดให้มีการอบรม สัมมนา ชี้แจง สร้างความรู้ความเข้าใจที่ชัดเจนตรงกันในส่วนของนโยบาย แนวทางการดำเนินการจัดการเรียนรู้โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนเป็นองค์ประกอบ หรือสื่อสำคัญในการพัฒนาผู้เรียน

3. ผลการเปรียบเทียบการใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนประกอบการจัดการเรียนรู้ของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 ที่มีประสบการณ์ด้านการสอนต่างกัน พบว่าโดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน แสดงว่าครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 ที่มีประสบการณ์การด้านการสอนต่ำกว่า 10 ปี และตั้งแต่ 10 ขึ้นไป มีการใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนประกอบการจัดการเรียนรู้ไม่แตกต่างกัน ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้น่าจะเป็นเพราะ ครูส่วนใหญ่เห็นประโยชน์และความสำคัญของการใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนประกอบการจัดการเรียนรู้ จึงจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยครูและผู้เรียนร่วมกันสำรวจว่าในชุมชนมีแหล่งเรียนรู้ประเภทใดบ้าง ตั้งอยู่ที่ใด มีความสำคัญหรือมีประโยชน์อย่างไรบ้าง เพื่อเลือกแหล่งเรียนรู้ให้เหมาะสมแล้ว จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย สอดคล้องกับสาระการเรียนรู้ และความต้องการของผู้เรียน ซึ่งสอดคล้องกับ นิพนธ์ สุขปรกติ (2538 : 68-69) ได้เสนอแนะไว้ว่า การสำรวจแหล่งเรียนรู้ในชุมชนทำได้หลายวิธี เช่น ครูและผู้เรียนช่วยกันสำรวจว่าในชุมชนที่โรงเรียนตั้งอยู่นั้น มีแหล่งการเรียนรู้ใดบ้างที่จะนำมาใช้ประโยชน์ทางการศึกษาในสาระการเรียนรู้แต่ละสาระ อย่างไรก็ตามเพื่อให้การใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนเป็นประโยชน์ในการเรียนรู้จริงๆ ครูควรเลือกแหล่งเรียนรู้ในชุมชนที่ดีและเหมาะสมที่สุด โดยอาจจะใช้เกณฑ์การพิจารณาว่า แหล่งเรียนรู้ในชุมชนนั้นจะต้องเป็นแหล่งที่ก่อให้เกิดประโยชน์ในการเรียนรู้มากกว่าการใช้อุปกรณ์การเรียนรู้อื่นๆ (รักเกียรติ แก้วจางค์ 2539 : 13) อีกประการหนึ่งน่าจะเป็นเพราะ ผู้บริหารสถานศึกษาได้วางแนวนโยบายในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะคุณภาพของผู้เรียน เช่นการเปลี่ยนวิธีการเรียนรู้ เปลี่ยนวิธีการจัดการเรียนรู้ กระตุ้นและสร้างขวัญกำลังใจให้บุคลากรในสถานศึกษา โดยเฉพาะครูต้องพัฒนาตนเองอยู่เสมอ สามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ จัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างหลากหลาย สอดคล้องกับนโยบายการปฏิรูปการศึกษาที่มีการปฏิรูปบุคลากรทางการศึกษา และการปฏิรูปการจัดการเรียนรู้โดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยให้ผู้เรียนแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง สามารถสรุปความรู้ด้วยตนเอง และสร้างองค์ความรู้ใหม่ได้ด้วยตนเอง ทำให้ครูต่างเห็นความสำคัญที่จะเปลี่ยนบทบาทและวิธีการจัดการเรียนรู้โดยใช้แหล่งเรียนรู้ เช่น วิทยากรภายนอก ภูมิปัญญาท้องถิ่น แหล่งการเรียนรู้หรือสถานที่สำคัญ ๆ มาประกอบการจัดการเรียนรู้มากขึ้น เพื่อพัฒนาผู้เรียนเต็มตามศักยภาพ ตามมาตรฐาน

การเรียนรู้ที่กำหนด สอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ซึ่งเป็นหลักสูตรแกนกลางของประเทศ ที่มีจุดประสงค์ที่จะพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้เป็นคนเก่ง คนดี มีความสุข มีคุณภาพชีวิตที่ดี โดยมีมาตรฐานการเรียนรู้เป็นข้อกำหนดคุณภาพของผู้เรียน โดยสถานศึกษานำมาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนดในหลักสูตรแกนกลางไปจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา สนับสนุนส่งเสริมให้ผู้เรียนใฝ่เรียน ใฝ่รู้แสวงหาความรู้และเรียนรู้ด้วยตนเองตามอัธยาศัย อย่างกว้างขวางและต่อเนื่อง เพื่อเสริมสร้างประสบการณ์ให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้ และเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ นอกจากนี้ครูยังได้เข้ารับการอบรม สัมมนา แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ตามที่หน่วยงานทางการศึกษาจัดขึ้นในโอกาสต่าง ๆ นำความรู้ประสบการณ์ต่าง ๆ มาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เลือกใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนประกอบการจัดการเรียนรู้ได้เป็นอย่างดี มีประสิทธิภาพ จึงทำให้การใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนประกอบการจัดการเรียนรู้ของครู ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 แม้จะมีประสบการณ์ ด้านการสอนต่างกัน แต่มีการใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนประกอบการจัดการเรียนรู้ไม่แตกต่างกัน

ผลการวิจัยครั้งนี้จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง หากผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 ได้ส่งเสริมหรือกระตุ้นให้ครูมีความรู้ ความเข้าใจ เห็นความสำคัญของการนำแหล่งเรียนรู้ในชุมชนมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ให้เป็น รูปธรรม และเลือกใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนประกอบการจัดการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนอย่างเหมาะสม ผู้บริหารควรจัดสรรด้านงบประมาณไว้อย่างเพียงพอต่อการดำเนินการนำผู้เรียนไปแหล่งเรียนรู้ หรือนำแหล่งรู้มาสู่ห้องเรียน เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงการให้ความสำคัญของการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานดำเนินการในแต่ละขั้นตอนของการใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน เพื่อพัฒนาผู้เรียนร่วมกันระหว่างสถานศึกษากับชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

4. ผลการเปรียบเทียบการใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนประกอบการจัดการเรียนรู้ของครู ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 ที่ปฏิบัติงานสอนในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน พบว่าแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานข้อที่ 4 จากผลการวิจัยที่พบว่าการใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนประกอบการจัดการเรียนรู้ของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 ที่ปฏิบัติงานสอนในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยรายคู่ พบว่าครูที่ปฏิบัติงานสอนในโรงเรียนที่มีขนาดเล็กกับครูที่ปฏิบัติงานสอนในโรงเรียนที่มีขนาดกลางแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และครูที่ปฏิบัติงานสอนในโรงเรียนที่มีขนาดเล็กกับครูที่ปฏิบัติงานสอนในโรงเรียนที่มีขนาดใหญ่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

โดยครูที่ปฏิบัติงานสอนใน โรงเรียนที่มีขนาดเล็ก มีค่าเฉลี่ยในสูงกว่าครูที่ปฏิบัติงานสอนในโรงเรียนที่มีขนาดกลาง กับครูที่ปฏิบัติงานสอนในโรงเรียนที่มีขนาดใหญ่ ทั้งนี้ น่าจะมีสาเหตุมาจากโรงเรียนที่มีขนาดเล็กส่วนใหญ่มีสถานที่ตั้งในถิ่นที่อยู่ในชุมชนชนบทห่างไกลความเจริญจากชุมชนเมือง ถือว่าเป็นจุดด้อยที่ทำให้มีจำนวนผู้เรียนมีจำนวนน้อย สภาพการจัดการศึกษามีข้อจำกัดในหลาย ๆ ด้าน แต่เนื่องจากปัจจุบันครูและผู้บริหารสถานศึกษาในยุคของการปฏิรูปการศึกษา มีขีดความสามารถและศักยภาพในการพัฒนาการจัดการศึกษาและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนมีคุณภาพสูงขึ้น สามารถปรับเปลี่ยนวิกฤติให้เป็นโอกาสที่ดีในการนำสิ่งที่มีอยู่และสภาพที่เป็นอยู่ให้เป็นโอกาสทางการศึกษา แม้สถานศึกษาตั้งอยู่ในชุมชนชนบทแต่เป็นโอกาสที่ดีต่อการนำแหล่งเรียนรู้ที่มีอยู่มาใช้ให้เกิดประโยชน์เป็นการเพิ่มคุณค่าให้กับการศึกษาและท้องถิ่น (วันชัย พงษา 2544 : 33) ในชุมชนเหล่านั้นมีแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายให้ครูและผู้บริหารสถานศึกษาได้เลือกใช้ให้เหมาะสมกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เช่น แหล่งเรียนรู้ในชุมชนประเภทบุคคล ในชุมชนมีผู้รู้ ผู้ที่ชำนาญเฉพาะด้าน และภูมิปัญญาท้องถิ่นอยู่มากมายที่พร้อมจะให้ความรู้แก่ผู้เรียน ครูสามารถจัดให้ผู้เรียนออกไปสัมภาษณ์หรือส่งหนังสือเชิญให้มาเป็นวิทยากรให้ความรู้แก่ผู้เรียนในสถานศึกษา นอกจากนี้ชุมชนยังมีแหล่งเรียนรู้ประเภทอื่นให้ครูและผู้บริหารสถานศึกษาได้นำมาใช้ให้เกิดประโยชน์อีกมากมาย เช่น แหล่งเรียนรู้ในชุมชนประเภททรัพยากรธรรมชาติ ที่ถือได้ว่าเป็นแหล่งเรียนรู้ที่มีค่ายิ่ง และอยู่ใกล้สถานศึกษา ไม่ต้องสิ้นเปลืองงบประมาณในการจัดซื้อจัดหา ครูสามารถให้ผู้เรียนเป็นผู้จัดทำมาเรียนรู้ได้เองจากสิ่งที่อยู่ใกล้บ้าน ใกล้ชุมชนที่อาศัยอยู่ ได้แก่ หิน ดิน ทราย ต้นไม้ วัสดุในท้องถิ่นหรือจากธรรมชาติ และรวมถึงทรัพยากรธรรมชาติ ที่ในแต่ละท้องถิ่นที่สถานศึกษาค้างอยู่ใกล้ เช่น ภูเขา ทะเล น้ำตก สวนป่า ที่ครูสามารถนำผู้เรียนไปสัมผัสได้ เป็นการเปลี่ยนบรรยากาศในการเรียนรู้จากภายในสู่ภายนอกสถานศึกษา ส่วนแหล่งเรียนรู้ในชุมชนประเภทอื่น ๆ ที่มีอยู่แล้วในท้องถิ่น ครูและผู้บริหารสามารถที่จะนำมาใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อการจัดการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนได้อีกมากมาย อาทิ แหล่งเรียนรู้ในชุมชนประเภทโบราณสถานและโบราณวัตถุ ได้แก่ วัด อาคาร สิ่งก่อสร้างที่เก่าแก่ ประเพณี ความเป็นมาของสถานศึกษา ชุมชนหรือท้องถิ่นที่อาศัยอยู่ หรือสถานที่ตั้งของสถานศึกษา ส่วนแหล่งเรียนรู้ในชุมชนประเภท วัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ ครูและผู้บริหารสถานศึกษาสามารถที่จะให้ผู้เรียนได้สัมผัสและเรียนรู้ด้วยตนเองได้จากการดำรงชีวิตประจำวัน หรือจากการนำผู้เรียนเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ที่ชุมชนจัดขึ้นใน โอกาสหรือวันสำคัญต่าง ๆ ได้แก่ ประเพณีในชีวิตประจำวัน เช่น งานแต่งงาน งานบวช งานขึ้นบ้านใหม่ งานทำบุญ หรืองานรื่นเริงตามประเพณีในท้องถิ่น ซึ่งแหล่งเรียนรู้ประเภทต่างๆ เหล่านี้ อยู่ใกล้สถานศึกษา (ชัยพจน์ รัตงาม 2542 : 19) จัดได้ว่าครูและผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็กมีข้อได้เปรียบในการ

นำแหล่งเรียนรู้เหล่านั้นมาใช้ได้เกิดประโยชน์และคุ้มค่าต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน อีกทั้งส่วนหนึ่งที่ทำให้ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้น่าจะเป็นเหตุผลจากการที่โรงเรียนที่มีขนาดเล็กส่วนใหญ่อยู่ในชุมชนชนบท เป็นองค์ประกอบหนึ่งที่ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับชุมชนและสถานศึกษา เช่น องค์กรปกครองท้องถิ่น ได้มีความใกล้ชิด เข้าใจ เอื้ออาทรต่อกันทั้งโดยภาพรวมและรายบุคคล ทุกฝ่ายพร้อมที่จะให้ความร่วมมือ ช่วยเหลือ สนับสนุน และส่งเสริมในการจัดการศึกษาให้แก่เยาวชนในชุมชน โดยเฉพาะการนำแหล่งเรียนรู้มาใช้ในการจัดการเรียนรู้ภายในสถานศึกษา ที่ก่อให้เกิดความคล่องตัวและสะดวกต่อการนำผู้เรียนไปสู่แหล่งเรียนรู้ในชุมชนหรือนำชุมชนมาสู่ห้องเรียน (ไพฑูริย์ เจริญพันธุ์ 2539 : 31) และอีกประการหนึ่งสืบเนื่องจากจำนวนผู้เรียนในโรงเรียนขนาดเล็กมีจำนวนน้อย การนำผู้เรียนไปสู่แหล่งเรียนรู้ก่อให้เกิดความคล่องตัว ผู้เรียนได้เรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้อย่างทั่วถึง ไม่สิ้นเปลืองงบประมาณเนื่องจากแหล่งเรียนรู้ที่จะนำผู้เรียนไปเรียนรู้นั้นอยู่ในชุมชนโดยรอบบริเวณที่ตั้ง ของโรงเรียน รวมถึงความคล่องตัวและสะดวกต่อการดูแลให้ความปลอดภัยแก่ผู้เรียนในระหว่างเดินทางและระหว่างการใช้แหล่งเรียนรู้

จากที่กล่าวมาน่าจะเป็นสาเหตุและเหตุผล ที่ทำให้การใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนประกอบการจัดการเรียนรู้ของครูที่ปฏิบัติงานสอนในโรงเรียนที่มีขนาดเล็ก มีการใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนประกอบการจัดการเรียนรู้สูงกว่าครูที่ปฏิบัติงานสอนในโรงเรียนที่มีขนาดกลางและขนาดใหญ่ ผลการวิจัยในครั้งนี้จึงน่าจะเป็นประโยชน์ หากครูและผู้บริหารสถานศึกษาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 ได้นำแหล่งเรียนรู้ในชุมชนมาใช้ให้เกิดประโยชน์ รู้จักเลือกใช้ให้เหมาะสมกับสภาวะแวดล้อมและสภาพการณ์ของสถานศึกษา แม้จะมีข้อจำกัดอยู่มากมายหลายประการในทุกด้าน แต่หากรู้จักการนำมาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์และเห็นคุณค่าต่อการจัดการศึกษาและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน จะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการศึกษาและผู้เรียนอย่างแท้จริง โดยเฉพาะสถานศึกษา ควรเปิดโอกาสให้ชุมชน องค์กรปกครองท้องถิ่น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับชุมชนและสถานศึกษา ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการส่งเสริม สนับสนุนการจัดการศึกษาและกิจกรรมการเรียนรู้ภายในสถานศึกษา การเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาและผู้เรียนได้เข้ามามีส่วนร่วมนอกจากจะเป็นผลดีต่อการจัดการศึกษาในยุคปฏิรูปการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ยังก่อให้เกิดความสัมพันธ์อันดีระหว่างกันทั้งโดยภาพรวมและส่วนตัวบุคคล

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยเกี่ยวกับการใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนประกอบการจัดการเรียนรู้ของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้และข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไปดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเพื่อการวางแผน ปรับปรุง พัฒนา สนับสนุน และส่งเสริมการใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนประกอบการจัดการเรียนรู้ของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 ดังนี้

1.1 จากผลการวิจัยที่พบว่า การใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนประกอบการจัดการเรียนรู้ของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 ทั้งโดยภาพรวมและรายด้าน คือด้านปริมาณการใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนประเภทต่าง ๆ รูปแบบการใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน อยู่ในระดับปานกลาง แสดงให้เห็นว่าการใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนประกอบการจัดการเรียนรู้ของครูอยู่ในระดับที่น่าจะดีกว่านี้ ดังนั้นทางสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 ควรดำเนินการจัดอบรมสัมมนา ผู้บริหาร ครู หรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ให้ความรู้ความเข้าใจในแนวทางการดำเนินการใช้ประโยชน์จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนของตนเองอย่างชัดเจน

1.2 สถานศึกษาควรส่งเสริม สนับสนุน การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่น และแหล่งเรียนรู้ในชุมชนให้คุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุด จัดให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาและกิจกรรมการเรียนรู้ รวมถึงการร่วมกันวางแผน กำหนดแนวทางในการพัฒนาระบบ รูปแบบ วิธีการนำแหล่งเรียนรู้ในชุมชนมาใช้ในการศึกษา ตลอดจนร่วมมือกันรณรงค์รักษาแหล่งเรียนรู้ในชุมชนให้คงอยู่ในสภาพที่สมบูรณ์เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ และในส่วนของจัดการศึกษาภายในสถานศึกษาควรแต่งตั้งผู้รับผิดชอบโดยตรง ในการนิเทศติดตามการจัดการเรียนรู้โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน พร้อมทั้งประเมินผลอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง รวมทั้งสถานศึกษาควรเพิ่มงบประมาณในส่วนนี้เพื่อที่จะนำไปพัฒนาการใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนประกอบการจัดการเรียนรู้ให้มีคุณภาพเป็นไปตามนโยบายและเป้าหมายที่วางไว้

1.3 จากผลการวิจัย ผู้วิจัยในฐานะครูผู้สอนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานนำผลการวิจัยไปใช้ โดยกำหนดแนวทางในการพัฒนาตนเอง โดยการศึกษาค้นคว้า รับฟังข่าวสาร หรือสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นจากการเข้าอบรม สัมมนา ให้ความรู้เท่าทันกับการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา

และนำมาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการจัดการเรียนรู้ ปรับปรุง เปลี่ยนแปลงบทบาทวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและนอกสถานศึกษา ด้วยรูปแบบและวิธีการต่างๆ เพื่อให้เหมาะสมกับสาระการเรียนรู้ และสภาพท้องถิ่นในชุมชน

1.4 จากปัญหา อุปสรรคที่พบว่า ขาดงบประมาณที่จะสนับสนุนการใช้แหล่งเรียนรู้ สถานศึกษาอยู่ห่างไกลจากแหล่งเรียนรู้ และการเดินทางค่อนข้างลำบาก แสดงว่ายังมีสถานศึกษาอีกหลายแห่งที่อยู่ในสภาพแวดล้อมที่ขาดความพร้อมด้านงบประมาณและการเดินทาง ดังนั้น ควรจัดสรรงบประมาณ และบริการยานพาหนะสำหรับนำผู้เรียนไปแหล่งเรียนรู้ หรือถ้าหากเป็นแหล่งเรียนรู้ประเภทบุคคล ที่สามารถถ่ายทอดความรู้ได้ อาจมีหนังสือเชิญให้มาเป็นวิทยากร ให้ความรู้กับผู้เรียนในสถานศึกษา หรือใช้เทคโนโลยีบันทึกเป็นวีดิทัศน์ ภาพถ่าย 0 มาเผยแพร่ ช่วยแก้ปัญหาข้างต้นได้

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาสภาพปัญหาการใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนประกอบการจัดการเรียนรู้ของครู โดยศึกษารายละเอียดเชิงลึก เพื่อจะได้นำผลการวิจัยไปวางแผน ปรับปรุง และพัฒนาการนำแหล่งเรียนรู้ในชุมชนประกอบการจัดการเรียนรู้ของครูให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2.2 ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนประกอบการจัดการเรียนรู้ของครู

2.3 ควรศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนประกอบการจัดการเรียนรู้กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน

2.4 ศึกษาบทบาทของผู้บริหารในการส่งเสริมการใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนประกอบการจัดการเรียนรู้